

Nr 71.

Ankom till riksdagens kansli den 18 maj 1928 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående statens medverkan till skogsodling å kala, till skogsbörd tjänliga marker m. m.

Jordbruksutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner nämligen

1) nr 46 i första kammaren av herr *Johansson, Johan Bernhard m. fl.* likalydande med nr 44 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående statens medverkan till skogsodling av sådana kala, till skogsbörd tjänliga marker, för vilka skogsodlingsskyldighet enligt gällande skogslagar ej kan åläggas markägaren;

nr 45 i andra kammaren av herr *Sköld*, vari hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta med hänsynstagande till vad i motionen anförts verkställa utredning och för riksdagen snarast möjligt framlägga förslag till genomgripande åtgärder för den svenska skogsmarkens rationella utnyttjande till skogsbörd.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för dessa framställningar, hänvisas till motionerna.

Över motionerna har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat yttranden av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, arbetslöshetsutredningen och statens arbetslöshetskommission, vilka yttranden såsom Bil. A, B och C fogats vid detta utlåtande. Härjämte har till utskottet inkommit skrivelser i ämnet från svenska mosskulturföreningen och landshövdingen i Hallands län, vilka skrivelser jämväl finnas här bifogade såsom Bil. D och E.

I förstnämnda båda motioner framhålles, hurusom särskilt i sydvästra Sverige finnes vidsträckta ur nyttighetssynpunkt fullständigt improduktiva ljunghäcker, vilka uppkommit företrädesvis genom omfattande skogsskövlingar sedan århundraden tillbaka. Arealen av dessa ljunghäcker utgjorde enligt uppgift i motionerna 145,700 hektar. Omfattande skogsodlingar hade visserligen under de sista 20 åren bedrivits på vederbörande skogsvårdsstyrelser föranstaltande. Under de senaste åren hade emellertid denna skogsodlingsverksamhet i avsevärd grad måst inskränkas. Detta vore i främsta rummet beroende på att skogsvårdsstyrelserna, som genom 1923 års skogsvårdsstadga pålagts ökade uppgifter, samtidigt härmed i endast mycket ringa utsträckning erhållit

i motsvarande grad ökade medel från det allmänna. Tidigare kunde skogsvårdsstyrelserna understödja skogsägare, som beflitade sig om skogsodling å ifrågavarande marker, vanligen med fritt skogsodlingsmaterial och fri arbetsledning, i vissa fall även med något litet direkt bidrag till arbetskostnadernas täckande. Nu däremot vore denna möjlighet för skogsvårdsstyrelserna som regel ej mera för handen.

Vidare framhålles, hurusom före 1903 års skogsvårdslags ikraftträdande starkt dimensionshuggna skogsbestånd, där endast skräpskog och oväxtliga bestånd kvarlämnats, alltjämt täckte vidsträckta över såväl norra som södra delarna av landet spridda områden. Gamla hagmarker och enbuskbeklädda gärdesbackar, vilka lämnade tillfredställande resultat varken av virke eller gräs, förekomme i en utsträckning, som måste mana till eftertanke, huruvida ej kraftiga åtgärder till ett förbättrande av sakens tillstånd vore nödvändiga.

Motionärerna beräkna, att i landet i dess helhet förefinnas över 500,000 hektar kala eller i det närmaste kala marker, lämpade för skogsproduktion, å vilka växtliga skogsbestånd av nöjaktig slutenhet icke kunde frambringas med stöd av nu gällande skogsvårdslag. Ett förseende av dessa kalmarker med växtliga skogsbestånd skulle icke blott höja skogarnas avkastning utan jämväl skänka landet en relativt sett högre produktion av nya värden. Genom ifrågavarande arbeten skulle jämväl nya arbetstillfällen beredas, vars betydelse icke borde underskattas med hänsyn till rådande arbetslöshet.

Beträffande motionen II:45 har motionären efter en undersökning av förhållandena på ifrågavarande område och orsakerna till att dessa — i trots av vad som på lagstiftningens väg vunnits — ännu lämna åtskilligt övrigt att önska, kommit till det resultat, att statsåtgärder vore av behovet påkallade. Då vissa antydda svårigheter av såväl ekonomisk som psykologisk art enligt motionärens mening utgjorde ett hinder för vederbörande jordägare att utnyttja marken på det för framtiden ändamålsenligaste sättet, syntes det motionären vara en det allmännas plikt att medverka till den i det givna läget bästa framtida utvecklingen. Visserligen hade från statsmakternas sida i icke ringa utsträckning vidtagits åtgärder i sådant syfte. Härvid vore i främsta rummet att märka den genomförda lagstiftningen på skogsvårdens område. Genom de medel, som ställts till skogsvårdsstyrelsernas förfogande, hade ock ett icke ringa arbete utförts för avdikning av försumpade skogsmarker och för kalmarkernas kultivering. Från och med innevarande budgetår hade särskilt anslag anvisats för bidrag till skogsutdikning. Ävenså hade anslag beviljats till anordnande av kulturarbeten vid mindre jordbruk, vartill redan tidigare lån kunnat erhållas ur nyodlingsfonderna. I betraktande emellertid av de stora arealer, varom det här vore fråga, krävdes betydligt större insatser från statens sida i understödjande riktning. I fråga om sättet för en sådan statens ytterligare medverkan har motionären antytt en hel del olika möjligheter. I första hand har framställts tanken på att staten skulle utlämna förlagslån. Där-

med har motionären emellertid icke velat utesluta möjligheten till direkt statsbidrag, utan har han med hänsyn till ifrågavarande åtgärders betydelse för hela folkhushållningen ansett en del av statsunderstödet böra kunna få utgå såsom bidrag utan återbetalningsskyldighet. I varje fall borde emellertid tillses, att icke lånet och bidraget tillsammans överstege skogsägarens totala kostnader. Motionären har härvid närmare utvecklat vissa riktlinjer för statsunderstödens utgående. Under framhållande vidare att i vissa delar av landet landsting och kommuner genom inköp av kalmarker och vanskötta skogshemman och dessas kultivering skapat skogsallmänningar, uttalar motionären, att dylik verksamhet vore förtjänt av uppmuntran från statens sida. I samband härmed har motionären berört frågan om skogsbetningens inverkan, då det gäller åstadkommande av en rationell skogsvård och gör gällande, att genom skogsbetningens upphörande och genom en planmässigt genomförd dikning förutsättningar i många fall skulle kunna skapas för en naturlig återväxt. Även om sådan återväxt skedde långsammare än efter sådd eller plantering, borde med hänsyn till kostnaden denna utväg anlitas i största utsträckning. Endast där en tillfredsställande återväxt icke kunde vinnas genom självsådd, borde statsbidrag till plantering och dylikt utgå. Viktigt vore vidare, att samtliga åtgärder, som syftade till åstadkommande av ett bättre utnyttjande av skogsmarkerna planlades i ett sammanhang och att för deras utförande i varje fall valdes den enklaste och lättast framkomliga vägen. Slutligen har motionären framhållit att ett ingripande från statens sida i förslaget syfte icke skulle sakna betydelse ur arbetslöshetsfrågans synpunkt.

Samtliga ifrågavarande motioner avse ett bättre och mera rationellt utnyttjande än för närvarande är fallet av de möjligheter till skogsproduktion, som vårt land erbjuda. Under det att de två förstnämnda motionerna i detta avseende närmast taga sikte på sådana kala, till skogsbörd tjänliga marker, beträffande vilka skogsodlingsskyldighet enligt gällande skogslagstiftning icke kan åläggas vederbörande markägare, har motionen II:45 så till vida en vidare syftning, som den inriktar sig på vidtagande av erforderliga åtgärder till befordrande av skogsproduktion över huvud å marker, som äro därtill tjänliga.

Utskottet.

Redan i samband med behandlingen av det förslag, som låg till grund för 1923 års allmänna skogsvårdslag, berördes frågan om särskilda åtgärder för tillgodogörandet av landets kalmarker, ehuru frågan då ansågs tillsvidare böra lämnas åsido för att ej fördröja avgörandet av den föreliggande huvudfrågan. På sätt framgår av nionde huvudtiteln (sid. 263) till innevarande års riksdag, har centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund gjort framställning till Kungl. Maj:t om anvisande för budgetåret 1928—1929 av ett anslag å 100,000 kronor såsom bidrag till skogsodling å av ålder kala marker. Beträffande denna framställning har departementschefen (sid. 264 och 265) framhållit betydelsen av att en ökad verksamhet för skogsodling av

de vidsträckta arealer gammal kal skogsmark, som förefunnes inom vårt land, komme till stånd. Emellertid syntes det honom påkallat, att frågan om anvisande av särskilt statsanslag för detta ändamål ägnades en mera allsidig utredning än den som i ärendet föreläge.

Det i motionerna upptagna spørsmålet, vilket i sig får anses innesluta jämväl den i centralrådets ovanberörda skrivelse till Kungl. Maj:t berörda frågan, erbjuder på sätt motionärerna ock påvisat största intresse icke minst ur nationalekonomisk synpunkt och synes därför förtjänt av synnerlig uppmärksamhet. Härutinnan må erinras, att enligt centralrådets för skogsvårdsstyrelsernas förbund yttrande i ärendet landets totala areal kal skogsproduktiv mark beräknats till cirka 1,800,000 hektar. Den kalmarksareal, som överstege fem procent av områdets totalareal, och vilken ansetts utgöra icke normal kalmark, uppginge till drygt 700,000 hektar. Med frånräknande av domänfondens och kyrkofondens skogar ävensom marker med mycket låg bonitet och marker i särskilt dåliga lägen har centralrådet kommit till att inom landet finnas minst 500,000 hektar kala, till skogsproduktion gynnsamma och relativt välbelägna marker, vilkas skyndsamma skogsodling enligt centralrådets mening vore ett angeläget riksintresse. Tillika har centralrådet i anslutning till vad i motionerna anförts rörande det mindervärdiga skick, i vilket befintlig skog å vidsträckta arealer befunne sig, uttalat, att centralrådet i de vanskötta skogarnas förbättring på visst sätt såge det centrala i problemet om en allmän uppräckning av vårt skogsbruk. Ifrågavarande spørsmål har ock vunnit i aktualitet genom de uppkomna svårigheterna att i erforderlig omfattning kunna bereda tillfälle till produktivt arbete.

Såsom motionärerna jämväl erinrat, har redan på skogsodlingens område i vårt land utförts ett betydande arbete. Utskottet vill i detta avseende skänka sitt erkännande för det osparda nit och det stora intresse, som skogsvårdsstyrelserna och det på enskilt initiativ bildade skogssällskapet ådaga lagt i sin strävan för skogsvårdens främjande, och uppskattar utskottet till fullo de betydelsefulla resultat, som enligt i centralrådets förenämnda yttrande lämnade uppgifter därav vunnits. Det bör framhållas, att skogsvårdsstyrelserna och skogssällskapet jämväl i det särskilda avseende, som i motionerna närmast åsyftas, utfört ett anseeligt arbete. I detta sammanhang bör heller icke förglömmas det omfattande arbete i förevarande avseende, som utförts på föranstaltande av statens arbetslöshetskommission.

På sätt såväl i motionerna som i de däröver avgivna yttrandena framhållits, torde emellertid för vinnande av det här avsedda syftet otvivelaktigt ytterligare åtgärder från statens sida vara av behovet påkallade. Ett ställningstagande till denna fråga förutsätter emellertid givetvis en närmare utredning av ärendet. I likhet med motionärerna anser utskottet, att framställning i sådant syfte bör göras hos Kungl. Maj:t. Med avseende å denna utredning, vilken enligt utskottets mening bör läggas efter relativt vida linjer, anser sig utskottet endast böra till beaktande anföra vissa huvudsynpunkter.

Vid utredningen torde sålunda hänsyn böra tagas icke blott till sådana kalmarker, vars ägare icke kunna enligt gällande skogslagstiftning åläggas skyldighet att därå verkställa skogsodling — ehuru detta såsom i motionerna I: 46 och II: 44 uttalats givetvis ligger närmast till hands — utan jämväl inriktas på att överhuvud klarlägga vilka åtgärder, som kunna verksamt bidraga till mindervärdiga skogsmarkens förvandlande till produktiva skogar. Utskottet tänker härvid — förutom på de egentliga kalmarkerna — på försumpade skogsmarker och myrar. I sistnämnda avseenden framträder i första hand behovet av dikningsåtgärder.

Vidare har centralrådet pekat på de särskilt i Norrbottens och Västerbottens kustland förekommande värdelösa och oväxtliga skräpbestånd, som uppkommit efter tidigare dimensionshuggningar, varjämte för Norrlands vidkommande även vore att märka vissa vanligen efter skogseld uppkomna skogsbestånd, vilka i stort sett kunde jämföras med kala eller med skräpskog bevuxna marker och som endast till ringa del utnyttjade markens produktionsförmåga. De arbeten, som för sistnämnda markers vidkommande krävdes, vore enligt centralrådets mening närmast att hänföra till rensnings- och gallringsåtgärder.

Även i mellersta Sverige och speciellt i Kopparbergs län vore enligt vad centralrådet framhållit förekomsten av skogsbestånd med otillfredsställande slutenhet stor. Orsaken härtill vore ej i samma utsträckning som i Norrland tidigare dimensionshuggningar utan i stället att söka i den så ytterst vanliga kombinationen av skogs- och betesdrift. Med avseende å södra Sverige tillkomme de för dessa delar av landet karakteristiska s. k. fäladsmarkerna, d. v. s. marker, ytterst glest bevuxna med en av en- och ljungvegetation ofta förvildad skog.

Såsom särskilt i motionen II: 45 påpekats äger skogsodlingsproblemet ett visst samband med spörsmålet om skogsmarkens utnyttjande till bete. Härutinnan delar utskottet närmast den uppfattningen, som för övrigt kommit till uttryck i centralrådets och mosskulturföreningens yttranden, att utvecklingen bör ledas mot en rationell uppdelning av mark, avsedd för skogsbörd, och mark, avsedd för bete. Det numera såväl vetenskapligt som praktiskt påvisade stora värdet av en rationell beteskultur talar härför, liksom ock ur skogsbördens synpunkt en sådan anordning otvivelaktigt måste erbjuda betydande fördelar. Härmed har utskottet emellertid icke velat förneka, att omständigheter i vissa fall kunna föreligga, då en kombination av skogs- och betesdrift torde vara förenlig med vederbörande ägares intressen. För ernående av förevarande syfte torde i första hand krävas en planmässig och intensivt bedriven upplysningsverksamhet. Härutinnan synes, såsom centralrådet antytt, bland annat möjligheterna av en förbättrad undervisning i skogsskötsel vid lantmanna- och lantbruksskolorna böra övervägas.

Med avseende å den form, i vilken statens medverkan synes böra lämnas, förordas i motionen II: 45 i första hand lånevägen, men anser motionären på samma gång, att även direkt bidrag i viss mån kan tänkas böra ifrågakomma.

De båda ovan förstberörda motionerna utgå från att statens mellankomst skulle ske genom understöd utan återbetalningsskyldighet. Med hänsyn särskilt till den jämförelsevis långa tid, som förflyter innan något ekonomiskt resultat av vidtagna kulturåtgärder på ifrågavarande område i allmänhet torde kunna påräknas, synes statsbidrag utan återbetalningsskyldighet ligga närmast till hands. Det bör härvid icke heller förbises, att exempelvis skogsodlingar, oaktat de utförts med största omsorg och skicklighet, kunna uteslutande på grund av olämplig väderlek fullständigt misslyckas. Å andra sidan äro givetvis sådana fall tänkbara, då en hjälp i form av lån på fördelaktiga villkor skulle kunna vara tillfyllest för vinnande av avsett syfte. Med hänsyn till dessa omständigheter synes vid utredningen i fråga båda de antydda vägarna böra bli föremål för övervägande, därvid självfallet bör iakttagas, att en lämplig begränsning sker i fråga om möjligheterna att erhålla statsunderstöd. Jämväl synes den i motionen II: 45 framförda tanken på en kombination mellan lån och direkt bidrag förtjänt av att böra undersökas, liksom ock möjligheten och lämpligheten att meddela den ifrågasatta statshjälpen i form av premielån torde böra prövas. De avsedda statsunderstödda åtgärderna, vilka naturligen böra grunda sig på vederbörande skogsägares frivilliga åtagande, torde för övrigt böra så inriktas, att de på ett naturligt sätt komplettera de möjligheter i förevarande avseende, som den allmänna skogslagen och skogsvårdsstyrelsernas verksamhet över huvud erbjuda. Vidare torde grunderna härför böra så utformas, att de kunna på ett smidigt sätt anpassas efter skilda lägen och förhållanden. Då det mången gång kan erbjuda svårigheter att uppdraga en bestämd gräns mellan den ena eller andra erforderliga åtgärden av här ifrågavarande slag, vill utskottet i detta sammanhang framhålla såsom ett önskemål, att sådana anstalter träffas, varigenom möjlighet vinnes att i ett sammanhang planlägga ifrågakommande åtgärder.

Beträffande sättet för handhavandet av den tilltänkta verksamheten, vilken närmast torde böra ansluta sig till den av staten redan å ifrågavarande område understödda, synes utskottet närmast skogsvårdsstyrelserna och skogs-sällskapet utgöra de naturliga organen härför eventuellt under medverkan av andra i samma syfte arbetande sällskap och organisationer. I vissa fall särskilt i vad angår betesfrågan torde på sätt i ärendet ock framhållits samarbete böra ske med vederbörande hushållningssällskap.

I övrigt torde vid utredningens verkställande vederbörlig hänsyn böra tagas såväl till de i motionerna som i de i anledning därav avgivna yttrandena framhållna synpunkterna.

Beträffande slutligen frågan i vad mån arbeten av ifrågavarande art kunna vara ägnade att medverka till arbetslöshetens bekämpande torde man på sätt i ärendet antytts för verkställande av de egentliga kulturarbetena (skogsplantering och dylikt) i allmänhet vara hänvisad till en viss kortare tidsperiod under den årstid, då arbetslösheten i regel är minst, vadan något mera direkt resultat i förevarande avseende därav näppeligen synes

stå att vinna i någon större utsträckning. Däremot bör igångsättande av skogsdikningsarbeten, vilka i vissa delar av landet kunna utföras så gott som året runt, i samma avseende vara av viss betydelse. I varje fall torde, såsom i motionerna framhållits, åtgärder av här angivet slag vara ägnade att på längre sikt i sin mån minska arbetslösheten.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 46 och II: 44 samt II: 45 må i skrivelse till Kungl. Maj:t an-
hålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning
rörande de åtgärder, som kunna vara erforderliga för
vinnande av det i motionerna avsedda syftet samt för
riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen
kan giva anledning.

Stockholm den 18 maj 1928.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar Nilsson i Kabbarp, Linders, Andersson i Fältenborg, Sjöblom, Lundell, Gabrielsson, Valfrid Eriksson och Alexander Nilsson samt

från andra kammaren: herrar Johansson i Uppmälby, Olsson i Broberg, Uddenberg*, Carlström*, Hedlund i Häste, Olsson i Rödningsberg, Lindgren* och Adler.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga A.

Till riksdagens jordbruksutskott.

Genom remiss den 17 februari 1928 har Kungl. Maj:t anbefallt Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund att senast den 15 mars samma år avgiva och till utskottet överlämna yttrande över till utskottet remitterade motioner nr 46 i första kammaren om åvägabringande av utredning och förslag angående statens medverkan till skogsodling å viss mark, nr 44 i andra kammaren angående statens medverkan till skogsodling å vissa kala, till skogsbörd tjänliga marker och nr 45 i andra kammaren angående den svenska skogsmarkens rationella utnyttjande till skogsbörd.

I anledning härav får Centralrådet anföra följande:

Till skogsvårdsstyrelsernas uppgifter höra enligt förordningen angående skogsvårdsstyrelser den 15 juni 1923, bland annat, att vidtaga åtgärder, som äro ägnade att befrämja och verka befordrande å den enskilda skogshushållningen. I arbetet härför har skogsodlingen varit en av skogsvårdsstyrelsernas viktigare verksamhetsgrenar. Som ett uttryck för vad skogsvårdsstyrelserna utträttat på detta område från och med början av sin verksamhet, år 1905, och t. o. m. år 1925 må följande siffror anföras. Under ifrågavarande period har av skogsvårdsstyrelserna till skogsägarna utlämnats 441,118 kg. skogsfrö och 1,113,000,000 skogsplanter. Under samma tid har på skogsvårdsstyrelsernas föranstaltande skogsodlats en areal om 733,000 har, till ej oväsentlig del sedan gammalt kala marker, en yta, som i storlek ungefär motsvarar de båda landskapen Blekinge och Halland.

Även skogsdikningen har av skogsvårdsstyrelserna ägnats ett betydande intresse. Å försumpade, för skogsproduktion lämpliga marker har sålunda under samma tidsperiod under skogsvårdsstyrelsernas direkta ledning upptagits nära 3,000 mil diken, motsvarande en sträcka om c:a 20 ggr hela Sveriges längd.

Skogsvårdsstyrelsernas möjligheter att i betydande omfattning understödja arbeten av ovan angivna slag voro särskilt stora under den samtidigt med och närmast efter kriget rådande högkonjunkturen. Skogsvårdsstyrelsernas inkomster av skogsvårdsavgifter voro nämligen då höga samtidigt som skogsvårdsstyrelserna ej hade samma krävande och vittgående uppgifter, som genom 1923 års skogsvårdslags ikraftträdande pålagts dem.

Under tiden efter högkonjunkturen hava skogsvårdsstyrelsernas inkomster av skogsvårdsavgifter starkt minskats. Samtidigt ha, sedan 1923 års skogsvårdslag i full utsträckning börjat tillämpas, skogsvårdsstyrelserna måst vidkännas stegrade utgifter i fråga om den egentliga förvaltningen, under det att minskningen i skogsvårdsavgifter endast till mycket ringa del kompenserats av förhöjda anslag från stat och ortsmyndigheter.

Skogsvårdsstyrelsernas ekonomi har härigenom starkt försämrats, vilket förringat skogsvårdsstyrelsernas möjligheter att direkt understödja den enskilda skogsvården.

Det var med hänsyn härtill som Centralrådet, anseende det ej försvarligt

att i nuvarande tidläge skogsodlingen inskränktes eller helt finge anstå å de av ålder kala marker, som i stor utsträckning förefinnas i vårt land, i skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 oktober 1927 hemställde om att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att för budgetåret 1928—1929 anvisa till skogsodling å av ålder kala marker ett extra reservationsanslag å 100,000 kronor.

Som känt är föranledde denna framställning på grund av bristande utredning ej någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I båda de motioner, nr:s 44 och 45 i andra kammaren (nr 46 i första kammaren är likalydande med nr 44 i andra kammaren), över vilka Centralrådet anbefallts avgiva utlåtande, har arbetslöshetens bekämpande anförts som motiv för framförda yrkanden om utredning och förslag angående dels statens medverkan till skogsodling av sådana kala, till skogsbörd tjänliga marker, för vilka skogsodlingsskyldighet enligt gällande skogslagar ej kan åläggas skogsägaren, dels till genomgripande åtgärder för den svenska skogsmarkens rationella utnyttjande till skogsbörd.

Det är givet, att Centralrådet med stor tillfredsställelse tagit del av vad i nämnda motioner blivit anført, och att Centralrådet med hänsyn till frågans vikt och betydelse för hela landet på det livligaste vill tillstyrka en utredning i de syften, som av motionerna angivits. Även om de båda motionernas utredningsyrkanden givits en ifrån varandra något avvikande formulering, framgår av motionernas motiv, att avsikten med utredningen är likartad. Centralrådet har därför ej funnit skäl att i detta sammanhang särskilt uttala sig om den ena eller andra motionen, utan föredragit att betrakta dem som i sak av samma innebörd.

I motion nr 45 i andra kammaren har visserligen i motsats till vad fallet är beträffande motion nr 44 i samma kammare ett försök gjorts att angiva den sannolika omfattning, i vilken statens medverkan skulle krävas, men härom torde, vilket även av motionären framhållits, först en blivande utredning kunna ge besked. Detsamma är givetvis fallet med hela det komplex av frågor, som av motionerna beröres, men Centralrådet har det oaktat om än i korthet redan nu velat framhålla en del synpunkter, som kunna vara ägnade att belysa vissa detaljer eller avsnitt, varjämte Centralrådet senare skall söka angiva, vad Centralrådet möjligen skulle kunna tänka sig att den ifrågasatta utredningen borde omfatta.

De kala, till skogsbörd tjänliga markernas försättande i skogbärande skick har i båda motionerna framhållits som det kanske viktigaste medlet till ernående av en ökad avkastning från våra skogar. På grund av skogsbrukets stora betydelse över huvud taget för vår folkförsörjning kan detta skogsodlingsarbete i sig själv anses vara förtjänt av största uppmärksamhet. På sista tiden har det dock vunnit speciell aktualitet genom de svårigheter, som uppstått för sysselsättning av de arbetslösa i produktivt arbete. Därjämte har man i sydligaste delen av vårt land, där den kanske mest påtagliga kalmarsförekomsten av nu ifrågavarande slag är tillfinnandes, sedan ganska lång tid tillbaka haft blicken öppen för och kraftigt framhållit önskvärdheten av att sammankoppla frågan om de arbetslösas sysselsättning med ett efter stora linjer planerat istandsättande av nu helt eller delvis outnyttjade, till skogsbörd tjänliga marker.

Sedan riksskogstaxeringsnämndens senaste resultat offentliggjorts, är Centralrådet i tillfälle att lämna synnerligen goda uppgifter rörande kalmarsförekomsten å icke mindre än 85 procent av landets totalareal skogsproduktiv mark. I nedanstående tablå finnas uppgifter på kalmarsarealen i samtliga

av riksskogstaxeringen övergångna län, från Norrbottens län i norr till Kalmar län i söder. För att fullständiga översikten har Centralrådet jämväl för övriga, icke taxerade län sökt att angiva kalmarsarealen genom jämförelse med taxerade närbelägna och ifråga om skogsförhållanden någorlunda likartade län. För Värmland har sålunda antagits en lika stor procentuell kalmarsförekomst som i Örebro län, kalmarsarealen i Skaraborgs och Älvsborgs län har ansetts uppgå till samma procentuella belopp som i Östergötlands län, om än kalmarsförekomsten torde vara något större i de förra länen, och slutligen har Kronobergs län i detta avseende fått tjäna som måttstock för Göteborgs och Bohus, Hallands, Malmöhus, Kristianstads, Blekinge och Gotlands län.

Av nedan införda tabell framgår, att man kan beräkna landets totala areal kal, skogsproduktiv mark till cirka 1,800,000 har. Även i ett efter rationella metoder skött skogsbruk finnes i regel en viss yta, som är kal, å vilken ny skog skall uppdragas. Centralrådet har ansett att denna yta i stort genomsnitt för hela landet kan beräknas till 5 procent av hela arealen skogsproduktiv mark, d. v. s. att vid 100-årig omloppstid räknas med normalt 5 års kalmarskid, vid 80-årig omloppstid med 4 års och vid 140-årig med 7 års kalmarskid etc.

Under denna förutsättning har i tabellen för de skilda redovisningsområdena särskilt angivits den kalmarsareal, som överstiger 5 procent av områdets totalareal, och har denna ansetts utgöra icke normal kalmars. Denna uppgår som synes av tabellen för hela landet till drygt 700,000 har.

Man torde hava rätt att antaga, att huvudparten av denna areal utgöres av sådana kalmars, för vilka skogsodlingsskyldighet enligt gällande skogslagar ej kan åläggas skogsägaren.

Tab. 1. Kalmarsareal i har.

Område	Totalt	Utöver vad som kan anses normalt
<i>Riksskogstaxeringens uppgifter:</i>		
Norrbottens län, kustlandet	74,315	—
» » lappmarken	69,252	—
Västerbottens län, kustlandet	58,802	—
» » lappmarken	86,804	—
Jämtlands »	273,877	140,927
Västernorrlands län	112,183	17,113
Gävleborgs »	88,333	19,323
Kopparbergs »	117,659	14,449
Örebro »	34,914	8,859
Västmanlands »	12,905	—
Uppsala »	22,056	8,441
Stockholms »	30,203	10,068
Södermanlands »	53,212	36,047
Östergötlands »	52,526	24,881
Jönköpings »	108,913	76,108
Kronobergs »	103,892	76,552
Kalmar län, norra landstingsområdet ...	57,691	40,521
» » södra »	42,266	29,301
» » Öland	5,080	4,195
	1,404,873	506,785.

Område	Totalt	Utöver vad som kan anses normalt	
<i>Av Centralrådet beräknade:</i>			
Värmlands län	84,949	21,554	
Skaraborgs och Älvsborgs län	116,708	55,283	
Göteborgs och Bohus, Hallands, Malmö- hus, Kristianstads och Blekinge län och Gotlands län	217,759	419,416	160,454 237,291
Summa	1,824,289	744,076.	

Även om domän- och kyrkofondens skogar kanske äro de lämpligaste objekten vid tanke på att finna sysselsättning för de arbetslösa i skogsbruket, torde dock i detta sammanhang vad som eventuellt av nu ifrågavarande kalmarker belöper på dessa skogar böra frånräknas. För att få fram den kalmarksareal, som kan ifrågasättas böra skogsodlas under medverkan av staten, torde desslikes avdrag böra göras för marker av mycket låg bonitet samt för marker i särskilt dåliga avsättningslägen.

Frånräknas dessa torde man dock med säkerhet kunna räkna med att inom landet förefinnes minst 500,000 har kala, till skogsproduktion gynnsamma och relativt välbelagna marker, vilkas skyndsamma skogsodling är ett angeläget riksintresse, som ej torde inom rimlig tid kunna förverkligas utan bistånd av staten i någon form.

I de båda motionerna har vidare framhållits, att förefintlig skogs tillstånd å vidsträckta arealer är av beskaffenhet att lämna mycket övrigt att önska ifråga om utnyttjandet av markens produktionsförmåga. Skogens tillstånd och skötsel skulle med andra ord vara otillfredsställande på vidsträckta områden. Ett iståndsättande av dessa vanskötta marker har antagits kunna i mycket betydande grad förbättra vårt skogsbruks avkastningsförmåga.

Centralrådet vill ansluta sig till denna uppfattning och ser på visst sätt i de vanskötta skogarnas förbättring det centrala i problemet om en allmän uppryckning av vårt skogsbruk. Även här har givetvis skogsvårdsstyrelserna sökt att efter förmåga arbeta för ett bättre sakernas tillstånd, men resurserna ha, som känt är, varit begränsade och ej tillåtit verksamhetens utveckling utöver av ekonomiska förhållanden angiven ram.

Vad är det då i första hand för marker som såväl ur enskild som ur allmänt ekonomisk synpunkt måste anses som otillfredsställande, och som vid bättre skötsel skulle kunna ge en avsevärt ökad avkastning? På den frågan är säkerligen svårt att lämna ett kort och uttömmande svar, men Centralrådet skall dock försöka att karakterisera vilka marker, det i första rummet bör vara frågan om.

I övre Norrland, där endast för Norr- och Västerbottens kustland återväxten är säkerställd genom skogsvårdslagens bestämmelser, finnas mycket stora vidder, som, ehuru ej direkt kala, dock i nuvarande tillstånd ifråga om produktion ej nämnvärt skilja sig från dylika.

I Lappmarken, där stora områden övermogen, tidigare dimensionshuggen skog finnes, och där klimatets karghet mångenstädes försvårar eller fördröjer skogens naturliga reproduktion, kan man ej alltid enbart med yxans tillhjälp framkalla skogens förnygring. Sedan huvudmassan av gagnvirkesdimensionerna uttagits, kvarstå i många fall värdelösa och oväxtliga skräpskogar, som endast kunna förnygras efter markens röjning och eventuella bränning. Även om direkt skogsodling ej tarvas, medföra röjningen och

bränningen kostnader, som mången markägare ej velat påtaga sig, varför följden blivit, att stora arealer få ligga så gott som utan produktion.

I Norr- och Västerbottens läns kustland äro förhållandena ungefär enahanda. Under den tid den s. k. dimensionslagen där gällde, hade skogsägaren ingen laglig skyldighet att verkställa rensningar å hyggestrakter. De kalhyggen, som genom skogsstatspersonalens försorg utlades i äldre skogar, äro därför till största delen ännu bevuxna med kvarlämnad skräpskog utan avsättningsvärde samt marbuskar. Genom den tidigare fria avverkningen för s. k. husbehov för förbrukning inom orten hava även avsevärda skogsarealer blivit illa åtgångna och äro nu, bevuxna med glesa restbestånd av oväxtlig typ, mer eller mindre improduktiva. Detta förhållande är för kustlandets del särskilt att beklaga, enär skogsmarkerna där i regel äro synnerligen lättföryngrade, endast hyggena bliva rationellt behandlade, d. v. s. rensade från skräpskog.

En bidragande orsak till att så ej sker i större utsträckning torde vara, att de mindre hemmansägarna, vilka vanligen hava svag ekonomisk ställning, draga sig för att inlägga avverkning i de glesa restbestånden, även om dessa avverkningar skulle lämna en del gagnvirke. De äga nämligen i allmänhet vetskap om, att de efter avverkningen hemfalla under den nya skogsvårdslagens bestämmelser och därför kanske komma att åläggas mer eller mindre kostsamma föryngringsåtgärder. En avverkning av dylika skräpbestånd skulle således kunna medföra vissa utgifter, och därför låter man resterna efter en tidigare avverkning stå kvar.

Även i övriga Norrland och speciellt i Jämtlands län förekomma i stor utsträckning glesa skräpbestånd, som endast till ringa del utnyttja markens produktionsförmåga.

En annan för Norrland utmärkande beståndstyp äro de s. k. stavagrans- eller stavatallsbestånden. Dessa bestånd kunna omfatta stora sammanhängande arealer. Skogsbeståndet har vanligen uppkommit efter skogseld och uppvuxit i likåldriga, synnerligen täta snår, varigenom tillväxten snart avtagit och så småningom praktiskt taget upphört. Ifrågavarande bestånd innehålla därför även vid relativt hög ålder ett mycket stort stamantal av uteslutande klena och praktiskt taget värdelösa dimensioner. »Stavabestånden» utnyttja ingalunda markens naturliga produktionsförmåga och de områden, som de intagit, kunna i stort sett jämföras med kala eller med skräpskog bevuxna marker. För att få dessa bestånd att utväxa till gagnvirke erfordras, att de genomgås med ganska kostsamma röjningsgallringar, varvid 60 å 80 procent av stamantalet torde böra utfällas. Särskilt de mindre skogsägarna hava emellertid sällan varken kunskap nog eller ekonomiska resurser att på egen hand utföra dessa arbeten.

Även i mellersta Sverige och speciellt i Kopparbergs län är förekomsten av skogsbestånd med otillfredsställande slutenhet stor. Orsaken härtill är ej i samma utsträckning som i Norrland tidigare dimensionshuggningar utan i stället att söka i den så ytterst vanliga kombinationen av skogs- och betesdrift. Det är med andra ord extensivt skötta hag- eller betesmarker samt helt eller delvis outnyttjade gärdesbackar, som här utgöra huvudparten av den stora areal skogsproduktiv mark, som icke blott ur skoglig utan även från betessynpunkt måste anses som otillfredsställande. Åtgärder, som åstadkomma en rationell klyvning av den för båda ändamålen skadliga kombinationen av betes- och skogsbruket, och som äro ägnade att befrämja skogsbruket, där detta skall äga bestånd, och betesdriften, där denna med rätta bör ha sin plats, äro i första hand av behovet påkallade.

I södra Sverige, slutligen, äro förhållandena i stort sett ganska likartade med de i mellersta Sverige. Av marker med otillfredsställande skogsväxt dominera även där hagmarker och gärdesbackar samt tillkommer en för sydligaste delarna av landet karaktéristisk typ, de s. k. fäladsmarkerna, d. v. s. marker, som äro ytterst glest bevuxna med skog, och som, ofta starkt förvildade av en kraftig en- och ljungvegetation, hårt betas. Erforderliga åtgärder äro desamma som ovan angivits.

För att få ett begrepp om vilka arealer det i nu ifrågavarande avseende rör sig om kan åter riksskogstaxeringsnämndens uppgifter lämna god vägledning. Dels har nämligen den skogsproduktiva marken redovisats med hänsyn till beståndens slutenhet, dels har för all skogsproduktiv mark (skog- och hagmark) allmänna skogstillståndet angivits. Slutenhetsgraden har bedömts som ett uttryck för i vad mån det befintliga beståndet med hänsyn tagen till ålder och trädslag utnyttjar ståndortens virkesproducerande förmåga. Vid fullt utnyttjad produktionsförmåga åsättes slutenhetsgrad 1 samt vid lägre grader därav tiondelar 0.9, 0.8 o. s. v. Graderna 0.3—0.4 beteckna då synnerligen otillfredsställande slutenhet, d. v. s. mycket glesa bestånd, (graderna 0.2—0.1 anses som kalmare), och förekomsten härav torde i stort sett motsvara tillgången på ovan beskrivna skogstyper. Det allmänna skogstillståndet, vilket betecknas med termerna tillfredsställande, mindre tillfredsställande samt otillfredsställande, avser att giva ett sammanfattande uttryck åt den grad, i vilken det beskrivna beståndet med hänsyn tagen till rådande natur- och avsättningsförhållanden m. m. kan anses tillfredsställa rimliga fordringar på ett nöjaktigt bedrivet skogsbruk. Vanligaste orsakerna till beteckningen otillfredsställande äro: felaktig avverkningsmetod, t. ex. borttagande av den mest produktionskraftiga delen av beståndet med kvarlämnande av skräpskog, bristande slutenhet, felaktigt trädslag, försummad förnygring, riklig förekomst av fel och skador m. m.

Kännedomen om i vilken omfattning »otillfredsställande» marker förekomma i landets olika delar ger sålunda gott besked om var brister i det skogliga tillståndet äro att söka. Påpekas bör dock att dessa brister ej alltid äro så lätta att reparera; i många fall torde det knappast vara möjligt eller ekonomiskt utförbart, varför den i nedanstående tabell som otillfredsställande betecknade arealen endast delvis kan tänkas komma ifråga för åtgärder från det allmännas sida. Detsamma är givetvis på grund av ägoförhållanden, svag bonitet, dåligt avsättningsläge m. m. förhållandet med de marker, varå skogen angivits hava en slutenhetsgrad av endast 0.3—0.4.

Tabell 2.

O m r å d e	Skogsproduktiv mark i har be vuxen med be- stånd av slutenhetsgrad 0.3—0.4	Skogsproduktiv mark i har, varå skogstillståndet betecknats som otillfreds- ställande	
<i>Riksskogstaxeringens uppgifter:</i>			
Norrbottens län, kustlandet	203,481	391,037	
» » lappmarken	412,949	336,002	
Västerbottens län, kustlandet	118,855	176,154	
» » lappmarken	325,011	450,170	
Jämtlands »	470,643	526,482	
Västernorrlands »	201,548	380,280	
Gävleborgs »	92,473	161,483	
Kopparbergs »	383,941	652,287	
Örebro »	42,730	50,547	
Västmanlands »	26,178	38,714	
Uppsala »	28,864	59,361	
Stockholms »	49,532	83,762	
Södermanlands »	55,615	70,377	
Östergötlands »	49,208	101,754	
Jönköpings »	125,971	167,306	
Kronobergs »	92,409	194,663	
Kalmar län, norra landstingsområdet	62,842	83,446	
» » södra »	60,676	80,642	
» » Öland	2,549	2,089	4,005,536
	2,805,475		
<i>Av centralrådet beräknade:</i>			
Värmlands län (= Örebro län)	103,968	122,986	
Skaraborgs och Älvsborgs län (= Öster- götlands län)	109,337	226,044	
Göteborgs och Bohus, Hallands, Mal- möhús, Kristianstads och Blekinge län (= Kronobergs län)	193,691	406,996	408,011
			757,041
Summa	3,212,471		4,762,577.

Av tabellen framgår, att inom landet skulle totalt finnas 3,212,471 har, varå skogen endast har en slutenhetsgrad av 0.3—0.4 samt 4,762,577 har, vilket motsvarar cirka 20 % av hela landet areal skogsproduktiv mark, varå skogstillståndet enligt riksskogstaxeringsnämndens terminologi betecknats såsom otillfredsställande.

Förutom kala marker samt sådana, varå skogstillståndet av vissa orsaker kan anses som otillfredsställande, finnes, som i motion nr 45, andra kamaren, påpekats, även vidsträckt markområden av impedimentskaraktär, som genom en torrläggning skulle bli produktiva. Av chefen för jordbruksdepartementet på Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 september 1926 tillkallade särskilda sakkunniga hava beräknat, att totalt inom landet skulle finnas cirka 3,000,000 har försumpad mark och dikningsbar myr. Den försumpade marken, som uppskattats till cirka 1,700,000 har och som är att anse som produktiv, ehuru av låg klass, kan givetvis till en del ingå i de markkategorier för vilka förut redogjorts. Då frågan om de vattensjuka, men till skogsbörd lämpliga markernas torrläggning blivit föremål för en ingående utredning i det betänkande, som av ovannämnda sakkunniga avgivits den

26 november 1926 och som på Kungl. Maj:ts förslag föranlett riksdagen att bevilja ett särskilt anslag för detta ändamål, saknar centralrådet anledning att här närmare ingå på detta spörsmål. Centralrådet vill endast understryka, att skogsvårdsstyrelsernas verksamhet med anledning av statens skogsutdikningsanslag torde bli av stor betydelse, och, om den tillåtes utveckla sig till större proportioner, säkerligen skall bli ägnad att i hög grad befrämja skogshushållningen.

Ehuru ett antal skogsvårdsstyrelser av skilda orsaker under 1927 ej hunnit utföra de förberedande arbeten, som tarvas, innan ansökningar om bidrag ur statens skogsutdikningsanslag kunna inlämnas, har dock vid ansökningstidens utgång den 1 mars innevarande år från 15 skogsvårdsstyrelser äskats medel från ovannämnda anslag, som med cirka 20,000 kronor överstiger det tillgängliga beloppet, 200,000 kronor. Det kan därför antagas att vid nästa ansökningstillfälle anspråken på detta anslag komma att bli vida högre.

Med det nu sagda har centralrådet sökt att i korthet skildra i vilka avseenden våra skogars tillstånd kan anses vara otillfredsställande och på vilka områden åtgärder kunna vara önskvärda, samt har centralrådet i stora drag jämväl sökt angiva vilka åtgärder som erfordras. De siffror centralrådet i tabellerna 1 och 2 haft tillfälle anföra visa bättre än något annat, att skogens tillstånd på stora områden är i starkt behov av förbättring. Att statens medverkan härtill är önskvärd och behövlig, torde knappast behöva framhållas. Vad som däremot är synnerligen svårt att uttala sig om är på vilka speciella områden statlig medverkan med fördel kan ske och vilken form denna medverkan bör taga.

Om en utredning i av motionärerna föreslaget syfte kommer till stånd, blir det givetvis dennas uppgift att undersöka detta. Centralrådet vill dock försöka att redan nu något bidraga till att belysa detta svårlösta spörsmål, i vilket syfte här nedan skall lämnas en i stora drag avfattad redogörelse för hur centralrådet i vissa avseenden bedömer de allmänna ekonomiska förutsättningarna för vårt svenska skogsbruk. Innan en sådan redogörelse av mera speciell art lämnas, finner centralrådet en kort motivering för det berättigade i att över huvud taget lämna det enskilda skogsbruket statsanslag nödvändig.

Som centralrådet ser saken måste skogsbruket ur vissa synpunkter framför kanske flertalet andra näringar vara det, som är värt det största allmänintresset. Utnyttjandet av skogens avkastning torde kunna anses i viss mån reglerad genom statens ingripande. Skogsavkastningen representerar nämligen råvarutillgången för bland annat de för vår folkförsörjning betydelsefulla, härpå uppbyggda industrierna, främst sågverks-, trämasse- och pappersindustrierna. Kommande släktens intressen måste här särskilt tillgodoses. Detta gör också, att staten genom särskild lagstiftning förhindrar en skogsägare att efter eget gottfinnande tillgodogöra sig avkastningen från sin skog. Samhällets gemensamma intresse har här gjort, att den enskildes förfoganderätt till skog och skogsmark i vissa avseenden inskränkts och att staten bör anlägga särskilda synpunkter, då det gäller i motionerna ifrågasatta återuppbyggande uppgifter. Av en förbättrad skogsavkastning drager också samhället i längden stor nytta i form av skatteintäkter m. m. Den enskilda skogshushållningen är sålunda av största intresse för staten, ett intresse som väl motiverar att, för den händelse så befinnes behövt, allmänna medel tagas i bruk för den enskilda skogsvårdens förkovran.

Uppmuntrar staten skogsbruket, understödjes jämväl om än indirekt vår

andra huvudnäring, jordbruket. Centralrådet finner det vara av största vikt, att uppmärksamhet skänkes åt det inre sammanhang, som i flertalet fall föreligger mellan särskilt skogsbygdens jordbruk och skogsbruk. Jordbruksdriften i dessa trakter bygger nämligen i stor utsträckning på den förutsättningen, att den vid jordbruket bundna befolkningen även kan beredas förtjänster på annat håll. Av särskild betydelse äro härvid de inom skogarna utförda arbetena, vid vilka en betydande del av jordbruksbefolkningen erhåller sysselsättning under väsentlig del av året, då jordbruksbruket ej kan giva sådan. Inom vissa landskap förekommer en mångsidig dylik kombination, särskilt mellan jordbruket och skogsbruket men även mellan andra näringsgrenar, främst trävaruindustrien och skogsbruket.

Det råder intet tvivel om att det i denna kombination av yrkesutövning ligger något av speciell betydelse för vårt land. För jordbrukets och skogsbrukets del är denna av utomordentlig vikt, då deras arbetssäsonger infalla vid så skilda årstider.

I motion nr 45, andra kammaren, ha formerna för en eventuell statlig verksamhet i stor skala för höjande av landets skogshushållning diskuterats, varvid bland annat ifrågasatts, att hela finansieringen skulle ske genom lån eller att åtminstone en väsentlig del av de erforderliga beloppen skulle ställas till skogsägarnas förfogande med den förutsättningen, att beloppen efter längre eller kortare tid skulle återbetalas med ränta på ränta. Om en sådan utväg tillgripes, måste naturligtvis full säkerhet råda för att de i företaget nedlagda medlen till fullo förränta sig enligt gällande ekonomiska normer. Sker ej så betyder detta, att man lockat in skogsägaren på sådana vägar, som kanske döma honom till betydande kontanta utlägg och förluster för framtiden. Detta skulle med andra ord innebära, att den välvilliga avsikten medförde rätt så allvarliga konsekvenser för den »hulpne» skogsägaren. Något sådant vore givetvis fullkomligt förkastligt.

Skulle man döma av hur under gångna år diskussionen i skogsekonomiska frågor förts, kan man kanske ej göra sig fri från att en viss fara i sagda avseende föreligger. Någon klar ekonomisk teori för skogsbruket finnes ej till stöd, utan i stället ha olika uppfattningar starkt brutits mot varandra, varvid man i allmänhet stannat i en bestämd motsatsställning till den nationalekonomiska vetenskapen. Resultaten ha i allmänhet blivit, att man ansett, att skogsbruket ej har möjligheter att enligt vanliga räntesatser förränta de belopp, som bindas i detsamma. Skogsbruket skulle med andra ord ej anpassa sig efter de allmänna regler, som dirigera de ekonomiska förhållandena inom samhället.

Nu torde emellertid med tämligen stor säkerhet kunna sägas, att dessa resultat ej behöva verka alltför avskräckande, och emot desamma kunna ställas den dagliga erfarenhetens vittnesbörd. Den visar, att inom vårt land skogsbruk drivas och under långa tider drivits som rent ekonomiskt betonade företag i full konkurrens med övriga näringar om de tillgängliga arbetskrafterna och kapitaltillgångarna. Detta måste innebära, att det kan äga kraft att bestå som självständig näring och väl kan försvara de produktivkrafter, som bindas inom detsamma. Vore så ej fallet, måste det nuvarande tillståndet med väsentliga delar av våra skogstillgångar i händerna på enligt klara ekonomiska linjer arbetande enskilda storföretag anses oförklarligt.

För att avkastningen skall bli nöjaktig gäller emellertid, det måste betonas, att driften upplagts rationellt och att den nutida skogsvetenskapens kunskaper till fullo utnyttjas.

Ett helt annat läge intar emellertid i allmänhet det mindre bondeskogs-

bruket. Vad detsamma beträffar, äro insikterna om under vilka förhållanden detsamma arbetar ännu ganska små. Det enda som hittills gällt som allmängiltig sanning, är att småskogsbruket har mindre förutsättningar för ekonomisk drift än det större skogsbruket. Att döma efter nuvarande förhållanden förefaller det, som om denna uppfattning skulle vara riktig, ty det kan ej förnekas, att det mindre skogsbruket i regel befinner sig på ett mycket lågt plan i förhållande till det större.

Vari skall då förklaringen härtill sökas? Det har framhållits, att kapitalbristen hos denna skogsägarekategori skulle vara en av de viktigaste orsakerna. Detta är säkerligen ej osannolikt, och denna faktor får på intet vis förbises. Skulle denna orsak vara den väsentliga, gäller det givetvis att i första hand ordna fastighetskrediten, så att beläning av växande skog möjliggöres. I den mån så sker försvinna de hinder, som för närvarande föreligga för mindre kapitalstarka skogsägare att ansamla sådana virkesförråd, som krävas i ett rationellt skött skogsbruk. Huruvida denna kreditgivning skall ordnas uteslutande på statlig väg eller om ett intimt samarbete mellan enskild och statlig kreditgivning skall eftersträvas, blir givetvis en fråga, som först efter närmare utredning kan besvaras. En eventuell utredning enligt de linjer, motionärerna tänkt sig, borde givetvis på detta område samarbeta med de enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 oktober 1927 av chefen för jordbruksdepartementet tillkallade särskilda sakkunniga, som hava till uppgift, bland annat, att verkställa utredning rörande möjligheterna för en utveckling av den primära jordbruksfastighetskrediten.

En bidragande orsak till det ringa skogskapitalet på bondeskogarna utgör även arvskiftet. Det är nämligen i skogsbygderna ganska vanligt, att om hemmansägare efterlämnar flere arvingar, en av dem övertager fastigheten mot ersättning till de övriga direkt eller indirekt utgående genom avverkning.

Kapitalbristen torde dock ej vara den enda orsaken. En hel del andra förhållanden bidraga säkerligen till det mindre skogsbrukets otillfredsställande beskaffenhet. I främsta rummet då, att de mindre skogsägarnas kunskaper i skogliga frågor är så ringa.

Innan denna sak närmare beröres vill centralrådet först med några ord diskutera vilken betydelse för driften skogskomplexets storlek kan äga. Det är nämligen ej så säkert, att man utan vidare kan fastslå, att storskogsbruket måste ha alla fördelarna på sin sida. Tänker man sig att de personer, som leda företagen, hava samma eller fullt jämförbara kunskaper, kan småskogsbruket ha vissa fördelar framför storskogsbruket. Ett litet komplex är lättare att överskåda, samtliga utgifts- och inkomstposter ligga klarare till, varigenom färre möjligheter till felkalkyler förekomma vid ett mindre än för ett större komplex, där en stor del av speciellt kostnaderna äro att anse som beräknade, ej som faktiskt utbetalade. Småskogsbrukets nuvarande i regel dåliga tillstånd får under sådana förhållanden ej, som man mången gång hittills föreställt sig, anses som en nödvändig konsekvens av den ringa arealen. Tillståndet bör mycket väl kunna förbättras. Denna förbättring blir dock av väsentlig och bestående art, först sedan de mindre skogsägarnas kunskaper betydligt vidgats.

Ett annat förhållande, som i detta sammanhang äger betydelse, är, att småskogsbruket säkerligen mången gång kommer att uppläggas enligt linjer, som rätt mycket avvika från vad de ekonomiska lagarna föreskriva. Inom småskogsbruket utföres nämligen i allmänhet huvudparten av arbetet av skogsägaren själv eller hans familjemedlemmar, och en god del av avkast-

ningen förbrukas i det egna hushållet. Resultatet kommer med andra ord ej att i klara siffror fixeras.

Av nu berörda skäl kommer det mindre skogsbruket i ett stort antal fall med säkerhet att drivas så, att det ej lämnar full förräntning å investerade kapital. I den mån lån införas i större eller mindre skala för driftens finansiering blir läget ett annat. Förr eller senare framträda krav på utbetalningar i reda penningar. Då, om icke förr, blir den oräntabla uppläggningsen av företaget påtaglig.

Med hänsyn härtill måste ett lånevägen finansierat iståndsättande av småskogsbruket sägas innebära vissa risker, trots det att samtliga de förbättringar, som därmed ernåddes, säkerligen, om de framdreves under andra former, skulle vara till betydande fördel och oomtvistlig nytta. En annan sak, som även i fråga om lån manar till försiktighet är, att exempelvis skogsodlingar, oaktat de kanske utföras med största omsorg och skicklighet, kunna utslutande på grund av olämplig väderlek fullständigt misslyckas.

I enlighet med den nu lämnade framställningen anser sig centralrådet böra betona, att speciellt småskogsbruket inom vårt land är i starkt behov av och i stor utsträckning bör kunna höjas upp på ett intensivare för det allmänna mera givande driftsplan. Detta kräver utan tvekan bistånd från det allmännas sida. Samtidigt förefaller det emellertid som om ganska starka skäl tillsvidare tala emot ett uppläggande av detta bistånd lånevägen. Det synes snarare som om den direkta bidragsvägen, närmast inriktad på uppammandet av intresset för och insikten i skogsbrukets teknik och möjligheter, skulle vara lämpligare. En god typ för sådana uppfostringsanslag är det nyinrättade statens skogsutdikningsanslag.

Om en kommande utredning skulle ge vid handen, att för vissa arbeten eller till vissa skogsägare lån skulle kunna beviljas, uppstår frågan om räntesatsens storlek. Centralrådets uppfattning i denna fråga är, att denna helt bör anpassas efter de i allmänna marknaden gällande. Statens medelräntefot å sina upplåningar skulle i så fall vara minimum. Varje sänkning av räntesatsen under detta belopp skulle innebära, att anslag utan förräntnings- eller återbetalningsskyldighet lämnades. Om denna form anses lämplig, är bäst att direkta anslag utgå vid sidan av normalt förräntade lån. I annat fall skymmes överblicken över de belopp, som disponeras för ändamålet, varjämte det måste anses riktigt, att hos såväl låntagaren som förmedlaren av lånet stärka känslan av att det gäller ändamål, som böra lämna fullgod avkastning.

Inom vida kretsar gäller visserligen nästan som en dogm, att skogsbruket såsom sådant bör ha rätt att räkna med en räntesats, som betydligt understiger den i allmänna marknaden gällande. Den kapitalränta, en viss företagsform har att betala, står i mycket nära beroende av den säkerhet, som företaget i fråga kan anses utgöra. Härvid inverkar även den likviditet, som är utmärkande för företagets kapitaltillgångar. Att skogsbruket i båda dessa avseenden har stora fördelar framför flertalet andra näringsgrenar torde vara obestridligt. Man måste emellertid samtidigt observera, att säkerheten i de flesta fall kommer att avtaga i den mån skogsföretagets drift blir mera intensiv. Allteftersom driften förfinas inträda moment, varigenom kapitalinvesteringarnas säkerhet minskas.

I varje fall kan innehav av skog ej ge samma säkerhet som innehav av statssäkerheter. Någon sänkning av räntesatsen under den för sådana säkerheter gällande torde därför ej kunna komma i fråga.

I det nu anförda har centralrådet sökt att diskutera vissa förutsättningar, som böra beaktas vid bedömande av vilka former, som lämpligen kunna väljas för en ifrågasatt utvidgning av statens verksamhet på ifrågavarande område. Problemet är synnerligen svårt, och den förda diskussionen gör på intet sätt anspråk på att vara uttömmande.

Om en utredning skulle ge vid handen, att statlig medverkan till skogshushållningens främjande är påkallad och genomförbar i vida större utsträckning än vad hittills varit fallet, inställer sig frågan om huru denna verksamhet skall organiseras. Centralrådets uppfattning är givetvis den, att det i likhet med vad hittills skett i första hand bör ankomma på skogsvårdsstyrelserna att taga del i och tjäna denna statliga verksamhet. Skogsvårdsstyrelserna hava visserligen redan nu en synnerligen omfattande och krävande arbetsbörda, och nya plikter och uppdrag kunna näppeligen av dem anammas utan en mindre ökning av personalen. Skogsvårdsstyrelsernas utgifter bliva härigenom större, varför ökade medel till administrationen erfordras. Förvaltningskostnaderna för verksamheten ifråga torde dock kunna hållas på en jämförelsevis låg nivå genom ett anlåtande av den redan färdigbildade organisation, skogsvårdsstyrelserna utgöra. Härjämte håller Centralrådet för sannolikt, att ett visst samarbete kan behöva etableras med hushållnings-sällskapen när det gäller betesfrågan. Om statens medverkan kommer att taga större proportioner, vill Centralrådet även tänka sig, att statens arbetslöshetskommission skall kunna åtaga sig en del arbeten, särskilt då å allmänna och gemensamhetsskogar.

En statlig bidragsverksamhet i större skala till skogshushållningens befrämjande måste givetvis, vare sig det är fråga om lån eller direkta anslag, förutsätta, att garantier skapas för att med sagda medel ernådda förbättringar vidmakthållas. Centralrådet är nu ej berett och anser det för övrigt knappast lämpligt att här närmare ingå på huru sådana garantier skola åstadkommas. Centralrådet vill i detta sammanhang endast framhålla, att det avgjort vore fördelaktigt, om hela verksamheten kunde läggas så, att skogsvårdslagen kunde erbjuda det erforderliga skyddet. Genom det lokala inflytandet i skogsvårdsstyrelserna äro dessa så att säga återförsäkrade inom ortens skogsägarekretsar, vilket medfört, att skogsvårdsstyrelsernas ömtåliga uppgifter ifråga om skogsvårdslagens övervakande i allmänhet erbjudit jämförelsevis ringa friktion. Man kan därför ha anledning förvänta, att så även skall bli fallet vid en utvidgad verksamhet.

Blir följden av de väckta motionerna, att en utredning anordnas, avseende en uttömmande undersökning av vilka åtgärder, som kunna vara erforderliga för den svenska skogsmarkens rationella utnyttjande till skogsbörd, bliva arbetsuppgifterna synnerligen vittomfattande. Enligt Centralrådets mening måste en sådan utredning i första hand omfatta de frågor, Centralrådet i föreliggande yttrande haft tillfälle att endast mera ytligt beröra. Sålunda bör utredningen i detalj undersöka skogsbrukets betydelse för landet i olika avseenden och dess ställning i näringslivet. I vilken omfattning och på vilket sätt mark och skog för närvarande befinna sig i otillfredsställande tillstånd måste bliva en viktig del i utredningen liksom undersökningen över vad som tarvas för skogsbrukets uppräckning och hur statens medverkan härvid skall äga rum. I samband härmed torde även bliva påkallat att studera, huruvida undervisningen i skogshushållningen vid de under lantbruksstyrelsen sorterande lantmanna- och lantbruksskolorna möjligen kan förbättras. De ekonomiska betingelserna för olika skogsbruksformer, föreliggande kombinationer med andra yrken m. m. äro även av be-

skaffenhet, att böra vid en sådan utredning beaktas. Slutligen måste givetvis arbetslöshetsfrågan och de socialpolitiska problem, som äga beröring med skogsbruket, noga uppmärksammas. Centralrådet, som har sig bekant, att arbetslöshetsutredningen ägnat frågan om arbetskraftsproblemet sitt särskilda intresse, vill vitsorda, att en utredning inom detta område skulle vara av betydelse.

Centralrådet vill slutligen framhålla, att Centralrådet ej nu funnit anledning att närmare ingå på de ytterst viktiga frågor, som genom motionerna bragts under diskussion. De beröra ju på intet vis skogsbrukets ensidiga intresse, utan äro de av betydelse för hela landets försörjning. Sedan riksskogstaxeringens beslutat börja fullständigas och då man har rätt att antaga, att 1928 års fastighetstaxering skall lämna mycket värdefulla uppgifter rörande de enskilda jordbruksfastigheterna, synes det Centralrådet att tiden nu är lämplig för en utredning, som åtminstone bör omfatta en undersökning rörande statens medverkan till skogsodling av sådana kala, till skogsbörd tjänliga marker, för vilka skogsodlingsskyldighet enligt gällande skogslagar ej kan åläggas markägaren.

Stockholm den 13 mars 1928.

Å Centralrådets för skogsvårdsstyrelsernas förbund vägnar:

Johan Beck-Friis.

Erik Lundh.

Bilaga B.

Till riksdagens jordbruksutskott.

Genom remiss den 17 februari 1928 har Kungl. Maj:t anbefallt Arbetslöshetsutredningen att senast den 15 innevarande mars avgiva och till utskottet överlämna yttrande över till utskottet remitterade likalydande motioner nr 46 i första kammaren och nr 44 i andra kammaren om åvägabringande av utredning och förslag angående statens medverkan till skogsodling å vissa kala, till skogsbörd tjänliga marker samt över motion nr 45 i andra kammaren angående den svenska skogsmarkens rationella utnyttjande till skogsbörd.

Med anledning härav får Arbetslöshetsutredningen anföra följande.

I samtliga de ovannämnda motionerna har angelägenheten av arbetslöshetens motverkande anförts som ett bidragande motiv för framförda yrkanden om utredning och förslag angående dels statens medverkan till skogsodling av sådana kala, till skogsbörd tjänliga marker, för vilka skogsodlingsskyldighet enligt gällande skogslagar ej kan åläggas markägaren, dels ock till genomgripande åtgärder för den svenska skogsmarkens rationella utnyttjande till skogsbörd över huvud. I motion nr 45 i andra kammaren har visserligen gjorts ett försök att angiva den sannolika omfattning, i vilken

statens medverkan skulle krävas till åstadkommande av ett allmänt rationellt utnyttjande av den svenska skogsmarken. Härom torde likväl, såsom motionären även framhållit, först en blivande utredning kunna giva mera slutgiltigt besked. Detsamma är givetvis fallet med flertalet av de betydelsefulla frågor, som av motionärerna beröras. Även om det framförda yrkandet om utredning i motionen nr 45 erhållit annan form och omfattning än i de båda andra motionerna, kan likväl yrkandenas syfte anses vara i huvudsak likartat. Arbetslöshetsutredningen har därför ej funnit skäl att i detta sammanhang särskilt uttala sig om den ena eller andra motionen, utan trots sig kunna med avseende å dem anlägga enahanda synpunkter.

Det råder intet tvivel, att icke skogsbruket utgör en för vår folkförsörjning mycket viktig näringsgren. Från skogen erhålles råvaran för vårt lands betydelsefullaste industrier, sågverks-, trämasse- och pappersindustrierna, varjämte skogsprodukterna även i övrigt finna en mångsidig användning för olika ändamål. För stora delar av landet utgöra också skogsbruket och de på skogens avkastning uppbyggda industrierna den för befolkningen utan jämförelse värdefullaste förvarvskällan.

I detta sammanhang bör även uppmärksammas det samband, som föreligger mellan särskilt skogsbygdens jordbruk och skogsbruk. Jordbruksdriften i hithörande trakter bygger nämligen i stor utsträckning på förutsättningen, att den vid jordbruket bundna befolkningen även kan beredas förtjänster på annat håll. Av särskild betydelse äro härvid de inom skogarna tillgängliga arbetena, vid vilka en betydande del av jordbruksbefolkningen erhåller sysselsättning, väsentligen under den del av året, då jordbruket ej kan giva tillräcklig sådan. En jämförelse mellan befolknings-siffran och arealen odlad jord inom sådana kommuner i de sydligare landsdelarna, där jordbruket är den praktiskt taget enda förekommande näringskällan, och sådana, där jämte jordbruk även skogshantering har mera framträdande betydelse, ger också vid handen, att — under i övrigt jämförliga ekonomiska förutsättningar — inom bygder av det senare slaget ofta förekommer en befolkning, som per hektar odlad jord är dubbelt så stor som inom den förra. Detta förhållande torde vara ägnat att i viss mån belysa, huru betydelsefullt för vårt folks försörjning det problem är, som i motionerna upptagits till behandling.

Inom vissa landsdelar, såsom t. ex. Dalarna, Värmland och Norrland, förekomma i mycket stor utsträckning yrkeskombinationer mellan å ena sidan skogsbruket och å andra sidan särskilt jordbruket men även andra näringsgrenar, främst trävaruindustrien. Det råder intet tvivel om att det i dessa kombinationer av yrkesutövning ligger något av speciell betydelse för vårt land. De äro av alldeles särskild vikt för jordbruket och skogsbruket, vilkas arbetssäsonger infalla vid skilda årstider.

Där skogsbruket är mera omfattande, har det direkt och indirekt visat sig utgöra en värdefull arbetsreserv vid tider av arbetslöshet, samtidigt som frånvaron av eller bristen på skog inom vissa trakter inneburit minskade möjligheter för befolkningen att finna sysselsättning vintertid. Med hänsyn till frågan om arbetslöshetens motverkande måste det sålunda vara av vikt, att de råvarutillgångar, på vilka bland annat våra främsta industrier äro uppbyggda, kunna stegras, då därigenom dels förbättringsarbetena bereda nya arbetstillfällen och dels den regelbundna arbetstillgången för framtiden ökas inom förädlingsindustrierna. När vidare bedrivandet med ekonomisk fördel av uthålligt skogsbruk förutsätter, att skogsmarken äger

en viss grad av virkestillgång, kan genom att engångsinsatser för ökandet av denna virkestillgång göras å till omfattningen betydande marker med otillfredsställande skogstillstånd ökat arbete automatiskt beredas i fortsättningen. Skogsodling och skogsdikning, röjning och andra dylika grundförbättrande åtgärder synas härvid vara de viktigaste återuppbyggnadsåtgärderna, för vilka statens medverkan skulle tänkas. I detta sammanhang må även framhållas, att skogliga väganläggningar även måste anses tillhöra den kategori av arbeten, som här avses. Goda transportleder torde nämligen vara nödvändiga för skogsavkastningens tillgodogörande. Även de närmast för skogsbruket avsedda vägar, som här åsyftas, representera gemensamhetsintressen för ett flertal jordägare, och torde på grund härav statens medverkan ofta bli nödvändig för att en väganläggning skall kunna utföras. Ur synpunkten av arbetskraftens sysselsättande representera härvid vägarbetena ett värdefullt tillskott, vartill kommer dels att dylika arbeten i södra Sverige med fördel kunna utföras vintertid, då arbetslösheten är störst, dels ock att de torde vara särskilt lämpliga för direkt sysselsättande av arbetslösa.

Om det sålunda torde vara obestriddligt, att skogsbrukets utvecklande vore av största betydelse för vår folkförsörjning, får Arbetslöshetsutredningen, med hänsyn till de spörsmål, Arbetslöshetsutredningen närmast har att beakta, emellertid framhålla, att kännedomen om de här synnerligen viktiga spörsmålen om arbetskraftbehovet inom skogsbruket är mycket bristfällig. För arbetslöshetspolitiken vore det av vikt, att dessa frågor bleve närmare utredda, liksom ock en närmare kännedom om dem lärer vara av i viss mån grundläggande betydelse för bedömande av ett flertal av skogsbrukets tekniska och ekonomiska problem, vilka vid ett eventuellt verkställande av den av motionärerna ifrågasatta utredningen torde bli uppmärksammade. Ur Arbetslöshetsutredningens synpunkt vore det sålunda av vikt att erhålla uppgifter om den genomsnittliga arbetskraftåtgången inom skogsbruket i olika delar av landet, under olika förhållanden och för olika månader av ett år.

Arbetslöshetsutredningen har redan med hänsyn till berörda frågas allmänna betydelse och efter samråd med såväl domänstyrelsen som enskilda skogsägare, med vilka Arbetslöshetsutredningen under sitt arbete varit i förbindelse, företagit en mindre försöksutredning, omfattande ett skogsmarksområde, beläget inom Bergslagen. Rörande förutsättningarna för samt resultatet av densamma får Arbetslöshetsutredningen hänvisa till närslutna bilaga.¹

Då den nu berörda undersökningen med hänsyn till sin karaktär av ett försök måst inskränkas till att omfatta allenast en jämförelsevis begränsad skogsareal, ägd av ett större bolag, kunna dess resultat givetvis ej tillmätas representativ betydelse ens för Bergslagen. Den torde emellertid ådagalägga vad man velat utröna, nämligen att förutsättningar finnas för att genom väl planlagda undersökningar i större skala erhålla värdefull närmare belysning av vissa skogsbrukets arbetskraftsfrågor. Resultaten av dylika undersökningar bli givetvis av större värde, i den mån de kunna ställas i samband med utredningar om andra skogsbruket berörande spörsmål.

På grund av vad sålunda anförts, får Arbetslöshetsutredningen med hänsyn till de synpunkter, som den företräder, framhålla önskvärldheten av att de i remitterade motionerna begärda utredningarna måtte komma till stånd

¹ Här ej intagen.

samt att därvid frågan om skogsbrukets arbetskraftsbehov måtte vederbör-
ligen beaktas.

Stockholm den maj 1928.

På Arbetslöshetsutredningens vägnar:

Gunnar Huss.

Sven Skogh.

Bilaga C.

Till riksdagens jordbruksutskott.

Sedan statsrådet och chefen för kungl. socialdepartementet på riksdagens jordbruksutskotts anhållan anbefallt statens arbetslöshetskommission att av-
giva utlåtande angående motionen nr 46 i första kammaren och motionerna
nr 44 och 45 i andra kammaren, får arbetslöshetskommissionen till åt-
lydnad härav anföra följande.

Till en början torde böra erinras därom, att arbetslöshetskommissionen
vid anordnandet av nödhjälpsarbeten städse haft sin uppmärksamhet riktad
bland annat på sådana arbetsobjekt, som kunde beforda landets skogsproduk-
tion; och må här lämnas en översikt över omfattningen av sålunda utförda
arbeten.

Skogliga nödhjälpsarbeten igångsattes första gången år 1916, då det gällde
att erbjuda nödhjälpsarbete åt arbetslösa, tillhörande stenindustrien i Bohus-
län, Halland och Blekinge. Sålunda utfördes genom skogsvårdsstyrelsens i
Göteborgs och Bohus län och skogssällskapets försorg under 1916 och 1917
fullständig skogsodling av 7,500 hektar, hjälpkulturer och röjningsarbeten
å 1,700 hektar, varjämte genom grävning av 60 kilometer diken utvunnos
cirka 200 hektar.

Under tiden 1918—1924 kommo skogliga arbeten liksom övriga statliga
nödhjälpsarbeten till utförande genom skogssällskapets statsarbeten, som år
1921 övergick i södra Sveriges statsarbeten och det nyorganiserade Norr-
lands statsarbeten. Hithörande nödhjälpsarbeten förlades till allmännings-
skogar under skogssällskapet och till domän- och kyrkofondens skogar, även-
som, ehuru till obetydlig del, till enskilda skogar. Huvudparten kommer på
det förstnämnda slaget, där med skogsodling, dikning, röjning övergingos
cirka 17,000 hektar och nyanlades 224 kilometer vägar. Å kronoskogarna
äro motsvarande siffror respektive 3,000 hektar och 130 kilometer. Å de
enskilda skogarna skogsodlades under samma tid 270 hektar.

Efter det arbetslöshetskommissionen under år 1924 övertog den direkta
ledningen av de statliga nödhjälpsarbetena, kom tyngdpunkten av dessa
arbeten att förläggas till de allmänna skogarna. Under åren 1925—1927
har en betydande värdeökning genom grundförbättringsarbeten tillförts dessa
skogar. Sålunda utfördes 23.5 kilometer spårvägar för virkestransporter, 466
kilometer vägar och 100 mil diken, varigenom cirka 4,275 hektar torrlades
och öppnades för skogsproduktion. Därjämte byggdes ett flertal lastkajer,
lastplatser, sågplaner, dammbyggnader m. m.

En sammanställning av samtliga arbeten av skoglig natur utförda under åren 1916—1927 med medel, anslagna för arbetslöshetens bekämpande, följer här nedan

	Skogs- od- ling	Skogs- dik- ning	Åker- bruks dik- ning	Betes- marker	Gall- ring och röj- ning	Summa	Spår- vägar	V ä g a r b e t e n (bredd i m.)			Summa
								2 —	2.5 —	3.6 —	
								2.5	3.6	3.6 —	
H e k t a r							K i l o m e t e r				
Domän- och kyrko- fondens skogar .	450	6,050	275	—	1,000	7,775	56	95	191	340	626
Allmänningsskogar under skogssäll- skapet	6,400	3,400	100	555	7,275	17,730	—	44	150	30	224
Enskilda skogar...	8,270	700	200	30	70	9,270	—	—	—	—	—
Summa	15,120	10,150	575	585	8,345	34,775	56	139	341	370	850

Härutöver tillkomma vägjusteringar å 200 kilometer, hägnader, broar (14 st.), lastkajer (5 st.), upplags- och lastplatser (37 st.), sågplaner (4 st.), dammbyggnader (4 st.) och flottleder (4 st.) m. m.

Genom statliga nödhjälpsarbeten hava sålunda 15,120 hektar huvudsakligen av ålder kala marker skogsodlats, 10,725 hektar sankar marker omförts till produktionsdugligt skick och 8,930 hektar genom röjning och gallring väsentligt förbättrats. Cirka 1,000 kilometer transportleder hava anlagts till båtnad för skogsbrukets ekonomi på därav berörda marker.

Därjämte hava omfattande statliga nödhjälpsarbeten utförts i de norrländska, särskilt de norrbottniska flottlederna. Under åren 1921—1927 hava sålunda å dylika arbeten nedlagts 3,221,000 kronor. Betydelsen av dessa arbeten har säkerligen varit ansevärd, ehuru den enligt sakens natur icke låter sig i siffror närmare uppskattas.

Kommissionen övergår nu att behandla de föreslagna åtgärderna med hänsyn till arbetslöshet och arbetsmarknad.

Kommissionen har i sin verksamhet för arbetslöshetens bekämpande i stort sett icke behövt ingripa på grund av arbetslöshet inom jord- och skogsbruket. Sedan ett flertal år äro hithörande yrken generellt avstängda från statlig arbetslöshetshjälp. Detta förhållande finner till stor del sin förklaring däri, att jordbruk och skogsbruk äro två produktionsformer, som med undantag för de sydligaste jordbruksområdena äro intimt förbundna och starkt beroende av varandras stöd. De klimatiska förhållandena hava för arbetskraftens utnyttjande medfört en naturlig arbetsfördelning, därvid arbetskraften under sommaren huvudsakligen inriktas på jordbruket och under vintern på skogsbruket. En dylik anordning är givetvis av synnerlig betydelse för åstadkommande av en någorlunda jämn arbetstillgång året runt på landsbygden.

Jordbrukets rationalisering genom införande av arbetsbesparande maskiner, den ökade tillgången på arbetskraft på landsbygden, som under senare år kunnat konstateras, och även andra orsaker hava emellertid mångenstädes medfört en försämring av dess arbetsmarknad. Den tenderar att bli mer och mer säsongartad. En utveckling i nu antydd riktning, som med hänsyn till den redan förut betydande säsongarbetslösheten synes böra kraftigt motarbetas, torde på ett verksamt sätt kunna hämmas genom åtgärder till förmån för en ändamålsenlig samdrift mellan landets båda huvudnäringar.

Kalmarkers och improduktiva markers förseende med skog och en rationell skogsvård äro utan tvivel synnerligen lämpliga åtgärder i sådant syfte.

Skogsbruket är visserligen, som redan framhållits, med naturliga band förenat med jordbruket, vars arbetskraft med tillhjälp av dragare utför framför allt virkets utforsling, men detsamma rymmer dock en mångfald arbeten av grovarbetes natur, som icke fordra nämnvärd yrkesskicklighet och för vilka därför med fördel kan användas arbetskraft från andra yrkesområden. En omflyttning från andra yrken till skogsarbetareyrket torde sålunda med hänsyn till dithörande arbetens art icke behöva möta svårigheter. Sådana yrkesomflyttningar påträffas ganska allmänt särskilt i Bergslagen, där under tidernas lopp gjorda inskränkningar inom järnindustrien nödgat dess arbetare att söka sig utkomst inom annat yrke. Det kan även påpekas, att i några kända fall arbetslösa, som varit anställda vid skogliga nödhjälpsarbeten, uppsugits av ortens arbetsmarknad. Sistnämnda omständigheter torde ytterligare bestyrka nyttan ur arbetsmarknadssynpunkt av åtgärder för ett rationellt utnyttjande av den svenska skogsmarken.

Det torde icke ankomma på kommissionen att här fackmässigt bedöma den näringspolitiska innebörden av svenskt skogsbruk särskilt i vad rör de ekonomiska förutsättningarna för åstadkommande av skogsbörd å kalmarker. Det synes kommissionen dock uppenbart, att effektiva åtgärder mot arbetslöshetens bekämpande framför allt böra inriktas på vårt näringslivs förkovran. I enlighet härmed synes det lika uppenbart, att de av motionärerna ifrågasatta åtgärderna till vårt skogsbruks fromma principiellt måste sökas inom det fria näringslivet och på den öppna arbetsmarknaden och ej kan bedrivas såsom det allmännas nödhjälpsarbeten, detta så mycket hellre som de skogsvårdande arbeten, som motionärerna närmast åsyfta, i vissa fall endast med svårighet kunna bedrivas under vintern, då behovet av nödhjälpsarbete företrädesvis gör sig gällande. Enligt kommissionens mening bör detta icke utesluta möjlighet för kommissionen att såsom hittills anordna nödhjälpsarbeten för skogsvårdsändamål, detta dock endast såsom ett extra tillskott till de arbeten med sådant syfte, som kunna bedrivas på öppna marknaden. Kommissionen föreställer sig också, att de oerhört rikliga arbetstillfällena på området lämna rum både för den enskilda företagsamhet, som kan uppbringas och för de nödhjälpsarbeten, som kunna erfordras. Ur kommissionens synpunkt vore det också önskvärt, om man vid den ifrågasatta utredningen kunde överväga åtgärder, som vore ägnade att underlätta kommissionens användande av ifrågavarande arbetsobjekt för nödhjälpsarbete.

Ehuru kommissionen väl inser och noga beaktar, att man icke bör och med hänsyn till arbetsföretagens karaktär icke kan uppdraga alltför snäva gränser för den enskilda företagsamheten, synes det dock önskvärt, att man vid beredandet av statlig hjälp åt den enskilda företagsamheten söker göra sådana förbehåll, som utan olägenhet kunna upprätthållas, i syfte att så vitt möjligt förlägga enskilda skogsvårdsarbeten till den tid av året, då arbetslösheten i allmänhet är störst.

Aberopande det anförda och på de av motionärerna anförda skäl får statens arbetslöshetskommission livligt tillstyrka bifall till motionärernas förslag om utredning i ämnet.

Stockholm den 24 mars 1928.

På Arbetslöshetskommissionens vägnar:

Allan Cederborg.

R. Wikander.

Bilaga D.

Till riksdagens jordbruksutskott.

I tvenne till årets riksdag inlämnade motioner — nr 44 av herr Lindman m. fl. och nr 45 av herr Sköld m. fl. — hemställes, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära en utredning om den svenska skogsmarkens rationella utnyttjande till skogsbörd samt om statens medverkan härtill.

I båda motionerna framhålles bl. a., att frågan om de vidsträckta kalmarnas överförande till produktiv skogsmark är intimt förbunden med betesfrågan. En lösning av kalmarnas problem kan icke nås utan en genomgripande omläggning av betesdriften i stora delar av vårt land.

Svenska Mosskulturföreningen, som är livligt intresserad av att den nu begärda utredningen kommer till stånd, tillåter sig härmed vördsamt framhålla en synpunkt, som enligt dess förmenande bör beaktas vid den kommande utredningen.

Större delen av de kalmarker, som åsyftas i motionerna, äro belägna i södra Sverige. I denna landsända förhåller det sig ofta nog så, att kalmarna, som nu lämna ett ytterst torftigt bete, endast till mycket ringa del lämpa sig till betesmark — detta gäller framförallt de torra sandhedarna och de stenbundna moränmarkerna.

I dessa trakter finnas emellertid talrika mossar, vilka genom lämpliga odlingsåtgärder skulle kunna förvandlas till rikt givande beten. Den nu 30-åriga betesvallen på vitmossjord vid föreningens försöksgård Flahult kan t. ex. mäta sig med de bästa vallar på fastmarksjord.

I många bygder skulle därför enligt föreningens mening den bästa lösningen av de föreliggande frågorna erhållas, om mossarna omvandlades till beten och kalmarna på fastmarksjord till skogsmark. En sådan lösning skulle icke blott innebära en boskillnad mellan skog och bete, det skulle också betyda en ökning av vårt lands produktiva areal i än högre grad än vad som kan uppnås enbart genom de nuvarande kalmarnas uppdelning mellan skogsbruk och boskapsskötsel. Visserligen skulle en sådan lösning draga något ökade kostnader, men detta uppväges mer än väl av de stora fördelar, som vinnas.

Realiserandet av det program, som här skisserats, måste givetvis kräva en lång tidrymd; det synes dock föreningen vara av vikt, att de åtgärder, som eventuellt vidtagas, utföras i enlighet med på förhand uppgjord plan.

Genom att förlägga betesvallarna i största möjliga utsträckning till torvjord vinner jordbrukaren också den fördelen, att han när som helst kan använda vallarealen för produktion av andra grödor såsom säd och potatis m. fl., om så skulle visa sig önskvärt, medan däremot den förbättrade hagmarken icke alltid med samma snabbhet kan överföras till åker.

En fullt rationell lösning av det stora och viktiga problem, som de båda motionerna riktat uppmärksamheten mot, kan sålunda enligt föreningens mening bäst uppnås genom ett planmässigt arbete på samtliga produktionsdugliga men nu improduktiva markers överförande i produktionens tjänst.

Stora delar av vårt land, som bjuda en tröstlös anblick av oväxtliga skogar, kala ljunghedar och sterila mossar, skulle genom ett dylikt planmässigt arbete i en framtid kunna vara förvandlade till ett komplex av skogar, åkertegar och betesvallar.

Samtidigt som Svenska Mosskulturföreningen härmed uttalar sin anslutning till det av motionärerna framförda förslaget om utredning, vill den

betona önskvärdheten av att den här ovan i korthet utvecklade synpunkten måtte vinna jordbruksutskottets beaktande, så att densamma vid den ifrågasatta utredningen även må göras till föremål för en grundlig undersökning.

Jönköping den 9 mars 1928.

Svenska Mosskulturföreningen:

Fabian De Geer,

ordförande.

Hugo Oswald,
sekreterare.

Bilaga E.

Till riksdagens jordbruksutskott.

Med anledning av väckta motioner om åtgärder för befrämjande av skogsodling å gamla kalmarker m. m. anhåller jag såväl i egenskap av landshövding i Hallands län som såsom ordförande i länets skogsvårdsstyrelse att få framhålla det stora behovet av kraftig hjälp från det allmännas sida till dylik skogsodling inom detta län. Enligt utredningen i motionen nr 44 i andra kammaren finnas i Halland ännu cirka 65,000 hektar ljungmarker, utgörande nära hälften av dessa markers totalsumma i riket. Likväl har under senare år ett i mån av tillgångarna intensivt arbete bedrivits för deras kultiverande, dels genom medverkan av skogsvårdsstyrelsen, som för ändamålet årligen erhållit från landsting och hushållningssällskap anslag å tillhoppa 20,000 kronor, dels genom skogssällskapet för landstingets räkning i form av inköp och skogsodling av kalmarker till länsallmänningar, dels ock genom bildande av sockenallmänningar. Arbetsområdet är dock så stort, att enbart medelst dessa åtgärder odlingsarbetet går alltför långsamt framåt. Ibland ha försök gjorts att intressera domänverket för inköp av kalmarker till kronoparker, men dessa förslag hava avvisats under motivering att domänverket i egenskap av affärsdrivande verk måste, därest icke särskilda statsmedel för dylikt ändamål ställas till förfogande, begränsa sig till sådana inköp å vilka en mera omedelbar vinst kan vara att påräkna.

I frågans nuvarande läge tillåter jag mig icke uttala någon mening om det sätt, på vilket ändamålet bäst må kunna främjas utan har endast velat framhålla angelägenheten av att något blir gjort och detta snarast möjligt. Det kan dock särskilt förtjäna betonas, hurusom dessa kulturåtgärder bereda arbetstillfällen i stor utsträckning och äro särdeles lämpliga såsom nödhjälpsarbeten, därest de erhålla någorlunda stor omfattning.

Halmstad den 2 februari 1928.

Axel Mörner.
